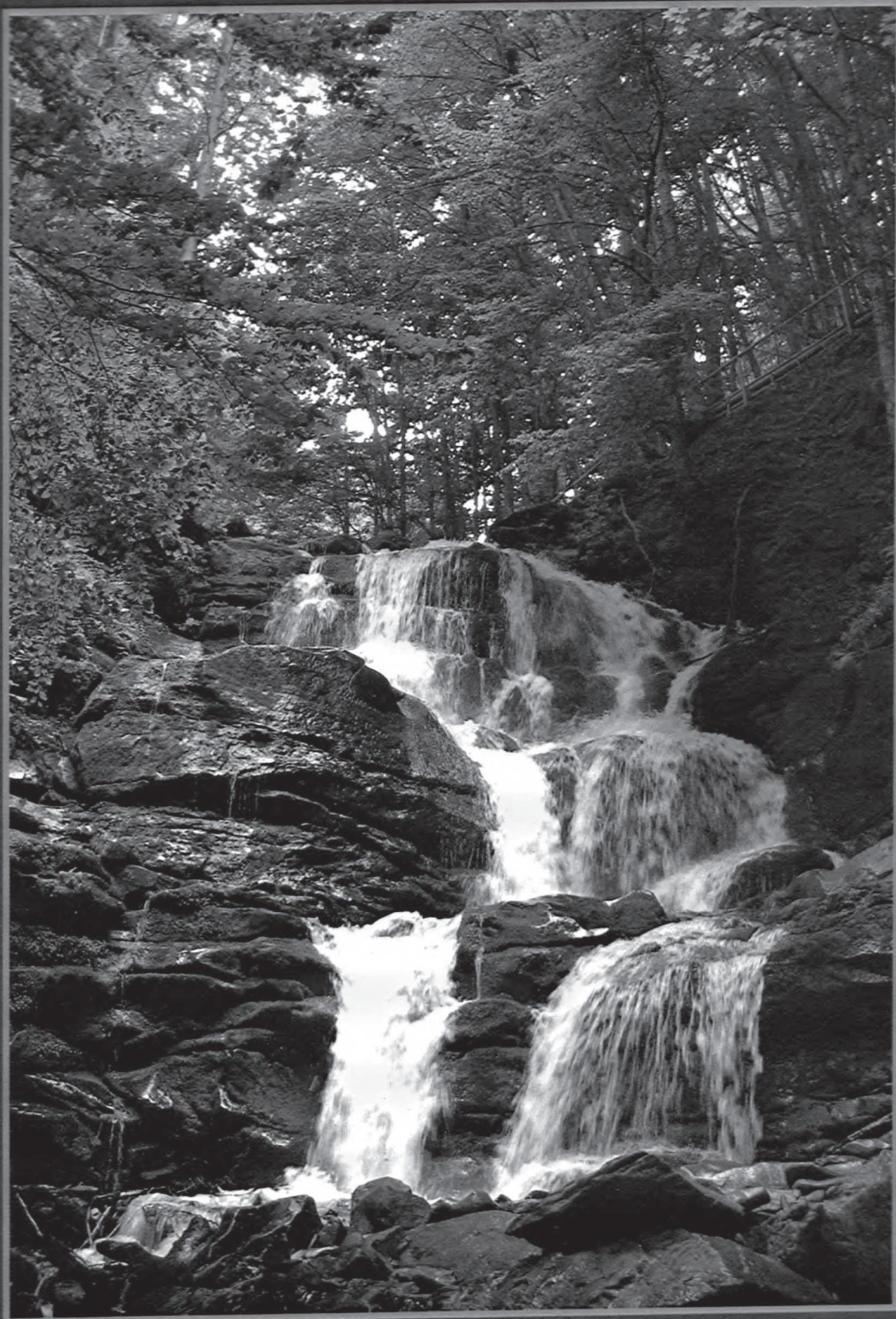

Kárpátalja

KÁRPÁTALJA

Szerkesztette

BARANYI BÉLA

Magyar Tudományos Akadémia
Regionális Kutatások Központja

•

Dialóg Campus Kiadó

Pécs–Budapest, 2009

A könyv megjelenését az Első Magyar Földgáz- és Energiakereskedelmi és Szolgáltató Kft. támogatta.

Szerzők

BARANYI BÉLA (Bevezetés, XII.3., XII.6. fejezet); BERGHAUER SÁNDOR (VIII.2.3., IX. fejezet); BREZOVICS LÁSZLÓ (II.2., XIV. fejezet); CSOMA ZOLTÁN (III.1.6., III.2.2.2. fejezet); DANCS LÁSZLÓ (I. fejezet); DARCSI KAROLINA (XIII. fejezet); FILEPNÉ NAGY ÉVA (XII.3.2.2. fejezet); FODOR GYULA (V.1, V.2., V.3., V.5., VIII.2.1. fejezet); GÖNCZY SÁNDOR (III.1.2., VII.2.2., VII.2.7., VII.2.9., VII.2.11. fejezet); GULYÁS LÁSZLÓ (II.1. fejezet); IZSÁK TIBOR (III.1.3., III.2.1., VII.2.1., VII.2.3., VII.2.6., VIII.1.; VIII.2.2. fejezet); JAKAB LAJOS (V.4. fejezet); KÉSZ BARNABÁS (X.4. fejezet); KISS ÉVA (VIII.3., XII.1., XII.2., XII.4., XII.5., XIV. fejezet); KOHUT ERZSÉBET (III.1.7. III.2.2.3. fejezet); MOLNÁR D. ISTVÁN (IV.1.1., IV.1.3., IV.1.4., VI.2.2., VI.2.3., VI.3.2., VI.3.3., VII.2.4., VII.2.10., VII.2.13. fejezet); MOLNÁR JÓZSEF (III.1.1., III.1.4., III.1.5., III.1.9., III.2.2.1., III.2.2.4., IV.1.2., IV.1.3., IV.1.4., IV.1.5., IV.1.6., IV.2., VI.1., VI.2.1., VI.2.4., VI.3.1., VI.3.4., VI.3.5., VII.1., VII.2.5., VII.2.8., VII.2.12. fejezet, Függelék); OROSZ ILDIKÓ (X.1., X.2., X.3., XI. fejezet); ZSELICZKY ISTVÁN (III.1.8., III.2.2.3. fejezet)

Lektorálta

FILEP GYULA főiskolai tanár, Nyíregyházi Főiskola

SOÓS KÁLMÁN rektor, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

© Magyar Tudományos Akadémia

Regionális Kutatások Központja, 2009

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

Ábrajegyzék.....	12
Táblázatok jegyzéke	15
Bevezetés.....	19

I. FEJEZET

UKRAJNA TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETE

1. Makrogazdasági jellemzők	25
2. A gazdasági-társadalmi viszonyok sajátosságai Ukrajnában	33
2.1. Demográfiai tendenciák, a népesség területi és strukturális jellemzői	33
2.2. A gazdasági területi megoszlás és szerkezete	41
2.3. Speciális gazdasági övezetek és kiemelt fejlesztési területek	49
2.4. A humán erőforrások néhány regionális sajátossága	52
3. A területfejlesztés intézmény- és eszközrendszere	55
3.1. Törvényi és jogi szabályozás	55
3.2. A regionális politika intézményi keretei Ukrajnában	59
3.3. Az ukrán közigazgatási rendszer és a területpolitika regionális szintjei	60
3.3.1. Központi (nemzeti) szint.....	62
3.3.2. Makrorégiók	62
3.3.3. Megyei/regionális szint.....	63
3.3.4. Járások (szubregionális szint)	64
3.3.5. Települési önkormányzatok (helyi szint).....	64

II. FEJEZET

KÁRPÁTALJA TÖRTÉNETE

1. Kárpátalja 1918 előtt.....	65
1.1. Az Északkelet-Felvidék a honfoglalástól a kiegyezésig	65
1.2. Az Északkeleti-Felvidék gazdasága a dualista korszakban.....	71
1.2.1. A gazdasági élet általános jellemzése	71
1.2.2. A hegyvidéki akció	72
2. Kárpátalja történetének korszakai és gazdasági-társadalmi helyzete a XX. században	75
2.1. Ruzska–Krajnai Autonóm Terület, 1918. december 25.– 1919. szeptember 10.	75
2.2. Podkarpatszka Rusz, 1919–1938	78
2.3. Kárpáti Ukrajna, 1938. október–1939. március	83
2.4. Kárpátalja terület, 1939. március–1944. október	87
2.5. Kárpátontúli Ukrajna, 1944. október–1945. június.....	93

2.6. Az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság Kárpátontúli területe, 1945. június–1991. augusztus	95
2.7. A Kárpátontúli terület a független Ukrajna keretei között	101

III. FEJEZET TERMÉSZETI KÖRNYEZET

1. Természeti áttekintés, tájszerkezet.....	107
1.1. Földrajzi fekvés.....	107
1.2. Földrajzi viszonyok, domborzat.....	108
1.3. Ásványi kincsek	118
1.3.1. Általános jellemzés	118
1.3.2. Tüzelőanyag ásványi kincsek	119
1.3.3. Fémek ásványi kincsek.....	120
1.3.4. Nemfémek ásványi kincsek.....	121
1.3.5. Ásvány- és termálvizek.....	122
1.4. Éghajlati viszonyok.....	123
1.5. Vízügyi adottságok	130
1.6. Talajviszonyok	140
1.7. Természetes növényzet	143
1.7.1. Síkvidéki planár régió	144
1.7.2. Előhegyi (kollin) régió.....	145
1.7.3. Középhegységi (szubmontán) régió.....	145
1.7.4. Hegyvidéki (montán) régió.....	146
1.7.5. Alhavas (szubalpin) régió.....	146
1.7.6. Gyephavas (alpin) régió.....	147
1.8. Állatvilág.....	147
1.9. Tájszerkezet	151
2. Természetvédelem, környezetvédelem	154
2.1. Természetvédelmi területek	154
2.2. Környezetvédelmi kérdések a régióban	158
2.2.1. A levegő és a vizek szennyezése	159
2.2.2. Talajdegradáció.....	160
2.2.3. Veszélyeztetett növény- és állatfajok.....	161
2.2.4. A természeti táj átalakítása	162

IV. FEJEZET NÉPESSÉG

1. Népmozgalom.....	164
1.1. A népességszám történeti alakulása	164
1.2. A népesség száma és területi elhelyezkedése napjainkban	174
1.3. A természetes szaporodás	176
1.4. Vándormozgalom.....	180

1.5. A népesség nemek szerinti összetétele.....	184
1.6. Családi állapot.....	186
2. A népesség összetétele.....	187
2.1. A népesség nemzeti és nyelvi összetétele	187
2.1.1. Nemzeti összetétel	187
2.1.2. A nemzeti összetétel területi sajátosságai	193
2.1.3. Anyanyelvi összetétel	200
2.2. Vallási megoszlás.....	207
2.3. Iskolázottság	209

V. FEJEZET HUMÁN ERŐFORRÁSOK

1. Kárpátalja humán erőforrásainak jelenlegi helyzete	215
1.1. Gazdasági aktivitás és foglalkoztatottság.....	215
1.2. Az iskolai végzettség területi eltérései	216
2. A felsőfokú humán erőforrás-képzés helyzete.....	219
2.1. Felsőoktatási intézmények	219
2.2. A kárpátaljai felsőoktatás nyelvi és nemzetiségi megoszlása	224
2.3. Migráció a felsőoktatásban	227
3. Munkaerő-piaci adottságok.....	233
3.1. Munkaerő-ellátottság és munkanélküliség.....	233
3.2. Munkahelyi ingázás	234
4. A humán erőforrás minőségét befolyásoló néhány tényező.....	235

VI. FEJEZET TELEPÜLÉSRENDSZER

1. Alapadottságok	239
2. Városhálózat	239
2.1. Az urbanizáció folyamata	239
2.2. A megye városai	241
2.3. Városi típusú települések	245
2.4. Szuburbanizáció és szuburbán települések	250
3. Faluhálózat.....	252
3.1. A falvak csoportosítása lakosságszám szerint.....	252
3.2. A falvak morfológiai típusai	255
3.3. Óriásfalvak.....	260
3.4. Magyarlakta falvak Kárpátalján.....	262
3.5. A falvak fejlődési perspektívái.....	267

VII. FEJEZET KÁRPÁTALJA JÁRÁSAI

1. Beregszászi járás	269
2. Huszti járás	274
3. Ilosvai járás	276
4. Munkácsi járás	278
5. Nagybereznai járás.....	281
6. Nagyzölösi járás.....	283
7. Ökörmezői járás	286
8. Perecsenyi járás.....	287
9. Rahói járás	289
10. Szolyvai járás	291
11. Técsői járás	293
12. Ungvári járás.....	295
13. Volóci járás	298

VIII. FEJEZET KÁRPÁTALJA GAZDASÁGA

1. A gazdaság fejlődésének általános tendenciái	301
2. A gazdasági ágazatok jellemzői.....	303
2.1. Ipar	303
2.1.1. Általános jellemzők	303
2.1.2. Nehézipar, erdő- és fafeldolgozó ipar	307
2.1.3. Könnyű- és élelmiszeripar	313
2.1.4. Ipari vállalkozások	316
2.2. Kárpátalja mezőgazdasága	320
2.2.1. A mezőgazdasági termelés általános jellemzése.....	320
2.2.2. Mezőgazdasági termelés és értékesítés	324
2.3. Kereskedelem, külkereskedelem.....	328
2.3.1. Kereskedelem	328
2.3.2. Külkereskedelmi tevékenység	330
3. Kárpátalja logisztikai, közlekedési helyzete	332
3.1. Kárpátalja közlekedése, kommunikációs infrastruktúrája.....	332
3.2. A kárpátaljai logisztikai klaszter	335

IX. FEJEZET TURIZMUS

1. Ukrajna turistaforgalma	337
2. Ukrajna turizmusa országos összevetésben	339
3. Turisztikai vonzerők és termékek	340
3.1. Természeti erőforrások, vonzerők.....	341

3.2. Ember alkotta vonzerők, kulturális erőforrások	343
3.3. Falusi turizmus	345
3.4. Egészségturizmus	346
4. Turistaforgalom	350
5. Kereskedelmi szálláshelyek Kárpátalján	352

X. FEJEZET KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

1. A terület regionális kulturális identitásának kérdései	354
1.1. Az identitást befolyásoló történelmi-gazdasági tényezők	354
1.2. A regionális identitás megnyilvánulásának formái	357
1.3. A régióban élő magyarok identitásának kérdései	361
1.4. Tolerancia, intolerancia kérdése a régióban	363
1.5. A vallási identitás és szerepe a regionális identításban	365
2. Nyelvismeret a régióban	367
2.1. Az anyanyelv ismerete	368
2.2. A környezeti nyelv ismerete	371
2.3. Az idegen nyelvek ismerete	372
3. Kulturális élet, kulturális fogyasztás	373
3.1. Színházi élet	373
3.2. A zenei élet hivatásos terei	377
3.3. Mozi	380
3.4. Könyv és könyvtár	382
3.5. Média, médiafogyasztás	386
4. Tájak változatossága, hagyományok gazdagsága, népi kultúra	392
4.1. Bevezető gondolatok	392
4.2. Tájak, hagyományok	394
4.2.1. Az ungi táj	394
4.2.2. Az unikális Nagydobrony	397
4.2.3. Munkács környéke	399
4.2.4. A beregi táj	400
4.2.5. A vízi világ – Szernye-mocsár	402
4.2.6. Tiszán innen, Tiszán túl – Ugocsa	405
4.2.7. Egy falunyi Szatmár – Nagypalád	408
4.2.8. A Tisza-völgy – a magyarság végvára	410
4.2.9. Aknaszlatina – a sóra épült település	413
4.2.10. Gens fidelissima – ruszinok és ukránok	415

XI. FEJEZET OKTATÁS, KÉPZÉS

1. Az anyanyelvű/anyanyelvi oktatás helyzete az ukrán oktatáspolitikai trendek függvényében.....	421
1.1. Oktatásstratégiai kérdése.....	421
1.2. Az oktatási rendszer jogi keretei	424
2. A kárpátaljai oktatási hálózat szerkezete, sajátosságai	428
2.1. Iskola előtti nevelés.....	428
2.2. Közoktatás.....	431
2.2.1. A közoktatás helyzete és változása	431
2.2.2. A magyar szórványok oktatási helyzete.....	441
2.3. Felsőoktatás.....	444
2.3.1. A felsőoktatási intézmények hálózata a régióban	444
2.3.2. Magyarok a felsőoktatásban	450

XII. FEJEZET HATÁR MENTI EGYÜTTMŰKÖDÉS

1. Az európai integrációs folyamatok új kihívásai.....	454
2. Határ menti együttműködés eredményei Ukrajnában és Kárpátalján	457
3. A magyar–ukrán határ menti együttműködés	462
3.1. A határon átnyúló kapcsolatok jellege	463
3.2. Az interregionális együttműködés intézményi keretei	469
3.2.1. Eurorégió (nagyregió) – Kárpátok Eurorégió	469
3.2.2. A határ menti együttműködés egy újabb területe: magyar–román–ukrán interrégió.....	474
3.2.3. Új euroregionális szerveződések – kistrégiók és egyéb inter-regionális együttműködések	482
3.3. Határforgalom	483
4. A magyar–ukrán határ menti együttműködés újabb jelei.....	489
5. A magyar–ukrán határtérség fejlesztési prioritásai	491

XIII. FEJEZET POLITIKAI SZERKEZET ÉS KÖZIGAZGATÁS

1. A független Ukrajna létrejötte.....	493
2. Kárpátalja Ukrajna függetlenségének időszakában – az elveszett autonómia ügye.....	495
3. A független Ukrajna államberendezkedése.....	499
3.1. Ukrajna elnöke	499
3.2. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa.....	500
3.3. A miniszterelnök	500
3.4. Az ukrán választási rendszer alakulása	500

3.5. Az ukrán közigazgatás szerkezete.....	502
3.6. Reformelképzelések az ukrán közigazgatásban	504
4. A kárpátaljai magyarság helye az ukrainai politikai palettán.....	506

XIV. FEJEZET
KÁRPÁTALJA FEJLESZTÉSÉNEK STRATÉGIAI IRÁNYAI

1. Fejlesztési célok – a regionális és országos érdekek összehangolása	510
--	-----

Irodalom	514
Magyar–ukrán földrajzi mutató	533
A kötet szerzői.....	541

6. Nagyszőlősi járás

A Nagyszőlősi járás Kárpátalja déli részén fekszik, északon határos az Ilosvai, keleten a Huszti, nyugaton a Beregszászi járásokkal. A járás déli részén húzódik az ukrán–román államhatár, délnyugaton pedig az ukrán–magyar határ. A járás területén két határátkelő működik – a tiszaujlaki – Magyarország felé, és a netlenfalui – Románia felé. A Nagyszőlősi járás területe 0,7 ezer km², ami Kárpátalja területének 5,4%-a. Nagyszőlős, a járás székhelye 107 kilométerre helyezkedik el a megye székhelyétől, Ungvártól, valamint 15 kilométerre az államhatártól.

A járás területének nagy része, csaknem teljesen *sík vidék*, a Kárpátaljai-alföldön helyezkedik el, csak északkeleti és keleti részét érintik a Vulkanikusgerinc délnyugati lejtői. Legmagasabb pontja nem éri el az ezer métert – Kőrishegy, 826 m. A domborzat enyhén lejt keletről nyugati irányban, amelyet a folyóvizek folyásiránya is jelez. A síkvidékből helyenként különálló dombok emelkednek ki (Hömlöc, Fekete-hegy). Különleges, vulkanikus keletkezésű domborzati objektum a nagyszőlősi Fekete-hegy, amely a helyenként felszínre törő andezitekből és riolitokból tevődik össze. A vidék gyakori szeizmikus tevékenység területe.

Az itt található *ásványkincsek* közül helyi jelentősége van a Királyháza környékén feltárt földgázkészleteknek. Ásványi festéket bányásznak Ilonokújfalu határában. Rajtuk kívül a járás területén található még építőanyag lelőhelyek is: andezitek, agyag, homok.

A Nagyszőlősi járást csaknem középen szeli ketté a *Tisza*. Legnagyobb mellékfolyói délen a Batár, északon a Szalva és a Borzsa. Állóvizekben nem bővelkedik. Néhány helyi jelentőségű tó található Nagyszőlős, Salánk és Gödényháza közelében (amelyeket haltenyésztésre is használnak), morotvatavak pedig a Tisza árterén. A mai napig nincsenek megfelelően kihasználva a helyi termálvizek turisztikai lehetőségei sem.

A járás erdőterületei alig haladják meg a 10 ezer hektárt, ami az összterület 14%-a. A legelterjedtebb fafajta a tölgy (az erdőterületek 56%-a), a bükk (21%) és a gyertyán (11%). A Nagyszőlősi járásban a természetvédelmi oltalom alá tartozó objektumok száma 15, amelyek 2193 hektárt, az összterület 3%-át foglalják magukban. Közöttük két országos jelentőségű növényvédelmi terület található, a Fekete-hegy és a Gyulai-hegy rezervátum, amelyek 1997-től szerves részei a Kárpáti Bioszféra Rezervátumnak. Mindkét rezervátumban védett a helyi élővilág. Rajtuk kívül Salánk község közelében helyi jelentőségű védett területek is találhatóak (Nagyerdő, 1,5 ha és a Borzsa-dűlő, 150 ha), ahol a Borzsa folyó ártéri tölgyesei a hozzá tartozó növényvilág élvezettségét.

A Nagyszőlősi járás lakosságának száma 117,6 ezer fő, népsűrűsége 168 fő/km². Nagyszőlős népessége 27 ezer fő. A járás lakosságának nemzetiségi összetételében az ukrán nemzetiségűek vannak többségben (71,4%), utánuk következik a magyar lakosság (26,2%) és egy-két százaléknyi más nemzeti kisebbség (Molnár – Molnár D., 2005; Kárpátalja demográfiai dimenzióban, 2008).

A járás területén 50 település található (68. ábra), amelyekből egy – Nagyszőlős, a történelmi Ugocsa vármegye székhelye – rendelkezik városi ranggal, kettő városi jellegű nagyközség (Tiszaújlak és Királyháza), 47 pedig község, amelyből 29 rendelkezik saját községi tanáccsal.

A gazdasági ágazatok között vezető szerepe a mezőgazdaságnak van. A kedvező éghajlati viszonyoknak és a sík felszínnek köszönhetően a Nagyszőlősi járás megfelelő adottságokkal rendelkezik a növénytermesztés és az állattenyésztés fejlesztéséhez. A legfontosabb mezőgazdasági növények közé tartoznak a gabonafélék (búza, árpa), a kukorica, a burgonya, a zöldségfélék (paradicsom, uborka, káposzta), a gyümölcsfélék (alma, szilva, cseresznye, meggy, barack). Az állattenyésztés vezető ágazatai a sertés-, szarvasmarha- és juhtenyésztés. A hegyvidék lejtőin méhészettel is foglalkoznak.

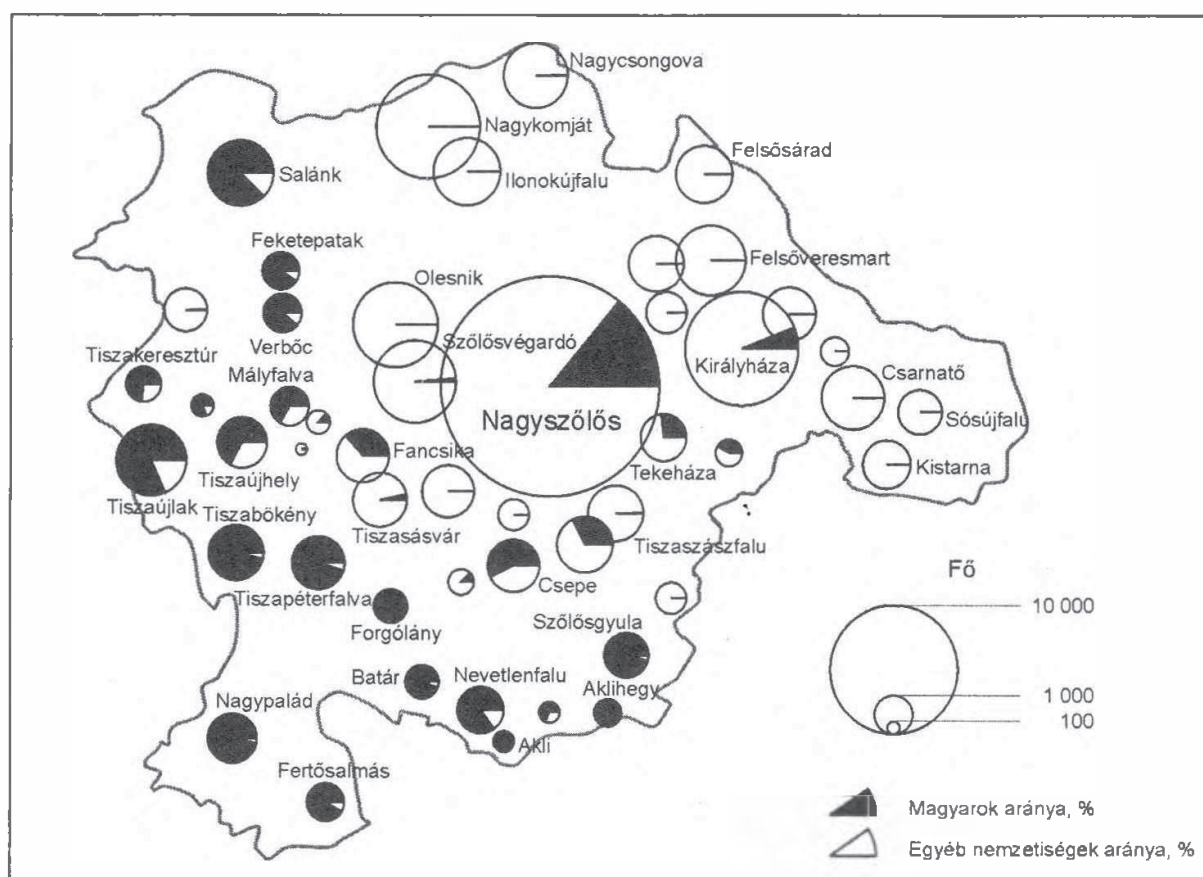
Az ipar vezető ágazataihoz tartozik: a könnyűipar (az össztermelés csaknem 90%-a), a fafeldolgozás és az élelmiszeripar, amelyek vállalatai többnyire a járási székhelyen találhatóak. A járás egyik legnagyobb könnyűipari vállalata a Sanders–Vinohragyiv ukrán–német közös vállalat. A könnyűipar más ismert vállalatai közé tartozik, a nagyszőlősi Hrono ruhagyár, ahol női ruházatot, férfiöltönyöket, iskolai formaruhát gyártanak, a munkaruha készítéssel foglalkozó Kopányi források Felsőveresmarton. A fafeldolgozó ipar fő vállalatai fűrészáru és bútorgyártással foglalkoznak (Tiszaújlakon fafeldolgozás, Nagyszőlősön bútorgyártás). Az élelmiszeripar fő gyáregységei főleg a környező településeken megtermelt mezőgazdasági növényeket dolgozzák fel, konzerválja: a Green Rey Kft. (Péterfalva), a Mikoland Vállalat (Tiszakeresztúr), az Univer Kft. (Fancsika). A felsoroltakon kívül említésre méltó még a tiszántúli vegyipari gyár (Királyháza), a Tisza-Food és Inter Fruct (Tiszapéterfalva), a Qwinteks és az Electron-service társaságok (Nagyszőlős).

A Nagyszőlősi járás fejlett közlekedési hálózattal rendelkezik. Az itt áthaladó közlekedési utak összekötik a megye más régióival és a megyeközponttal. A legfontosabb Csap–Aknaszlatina vasútvonalon kívül működik a nemzetközi jelentőségű Királyháza–Nevetlenfalu és a helyi jelentőségű Nagyszőlős–Komlós keskenynyomtávú vasútvonalak is. Két nemzetközi határátkelő található a járásban: a tiszaújlak–tiszabecsi (Magyarország felé) és a nevetlenfaluhalmi (Románia felé). A járás mindegyik települése közúti autóbusz-összeköttetéssel rendelkezik a járási székhellyel. A megyében egyike azoknak a járásoknak, amelyben a települések ellátása földgázzal csaknem teljesen befejeződött.

A környék gazdasági fejlődésében egyre nagyobb szerephez jut az *idegenforgalom*. A turisztalátványosságok között kiemelkedő helyet foglalnak el a középkori várromok (nagyszőlősi Kankóvár, királyházi Nyalábvár), Perényi Zsigmond, II. Rákóczi Ferenc és Bartók Béla emlékhelyei (Nagyszőlős, Tiszaújlak, Salánk, Tiszabökény), a Tiszaháti tájmúzeum (Farkasfalva), középkori templomok stb. Megalakult az ukrán–magyar természetkedvelői és a vízi turizmus kedvelők szervezete is a Vinnicski dűlön. Az ide érkező turisták számára, többek között, csónakos vízi túrákat szerveznek (Técsőtől lefelé a Tiszán). Az utóbbi években egyre nagyobb teret hódít a *falusi turizmus* (Szőlősgyula, Újakkli, Tiszapéterfalva), amely még csak a szárnyait bontogatja, de a jövőben komoly lehetőségeket ígér.

68. ábra

A Nagyszőlősi járás települései a magyar népesség arányának a feltüntetésével, 2001

Forrás: Molnár – Molnár D., 2005.

A KÖTET SZERZŐI

- BARANYI BÉLA, az MTA doktora, tudományos tanácsadó, osztályvezető, MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Debreceni Osztály, Debrecen
- BERGHAUER SÁNDOR, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- BRENZOVIČS LÁSZLÓ PhD, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Történelem és Társadalomtudományi Tanszék, Beregszász
- CSOMA ZOLTÁN, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Biológiai Tanszék, Beregszász
- DARCSI KAROLINA, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Történelem és Társadalomtudományi Tanszék, Beregszász
- FILEPNÉ NAGY ÉVA PhD, igazgatóhelyettes, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési és Környezetgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft., Nyíregyháza
- FODOR GYULA, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- GÖNCZY SÁNDOR, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- GULYÁS LÁSZLÓ PhD, főiskolai docens, Szegedi Tudományegyetem Mérnöki Kar Ökonomiei és Vidékfejlesztési Intézet, Szeged
- IZSÁK TIBOR, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- JAKAB LAJOS MD, családorvos, Badaló
- KÉSZ BARNABÁS néprajzkutató, Salánk
- KISS ÉVA, a közgazdaságtudományok doktora, tudományos főmunkatárs, Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia Világgazdasági és Nemzetközi Kapcsolatok Intézete, Ungvár
- KOHUT ERZSÉBET, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Biológiai Tanszék, Beregszász
- MOLNÁR D. ISTVÁN, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- MOLNÁR JÓZSEF PhD, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- OROSZ ILDIKÓ PhD, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke, Beregszász
- ZSELICZKY ISTVÁN, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Biológiai Tanszék, Beregszász

Dialóg Campus Kiadó (Nordex Kft.) • 1088 Budapest, Rákóczi út 9. Tel./fax:
(1) 266–0025, 266–1265; e-mail: info@dialogcampus.hu • A kiadásért felel: dr.
Bázing Zsuzsanna igazgató • Főszerkesztő: Schenk János • Műszaki szer-
kesztő: Strasserné Csapó Ilona • A szerkesztő munkatársa: Rajhóczki László
• Borító: Pinczehelyi Sándor • Az első borítón a Sipot-vízesés, Karmacsi Zol-
tán fotója. A hátsó borítón Beregszász madártávlathól, Molnár D. István
fotója • Nyomdai kivitelezés: Sümegi Nyomdaipari, Kereskedelmi és Szol-
gáltató Kft. Pécs. Felelős vezető: Sümegi Ferenc ügyvezető.

ISBN 963 9052 33 7 Ö
ISBN 978 963 9899 18 6

Kárpátalja

A Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központjának sorozata a Kárpát-medence régióinak helyzetét, térbeli folyamatait elemzi a harmadik évezred elején. A Kárpát-medence gazdasági tereinek fejlődésében az 1990-es évtizedben lezajlott politikai változások és gazdasági átalakulások ellentmondásos folyamatokat váltottak ki. Az európai uniós tagság távlatos eredménye a Kárpát-medence évszázadok során formálódott integrációs kapcsolatainak modern formában történő újraszerveződése lehet. A térség földrajzi fekvése, az integrációra való érettség változatos formái miatt természetesen a kívánatos állapot elérése hosszú évtizedekre ad feladatokat politikusoknak, kutatóknak, gazdasági szakembereknek egyaránt. A sorozat ehhez a szoros szellemi együttműködéshez kíván segítséget nyújtani.

A sorozat tizenegyedik kötete a ma Ukrajnához tartozó Kárpátalja régiót mutatja be, a térség jelenlegi gazdasági-társadalmi viszonyait elemzi, a fejlődés különböző tényezőit méri fel történelmi összefüggésekbe ágyazva. A 12 800 km² területű, 1,25 millió népességű, történelmileg az egykori Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegyék területéből 1920-ban létrejött nagy közigazgatási egység jelenleg 13 járást, 11 várost, 19 városias jellegű és 579 egyéb falusi települést foglal magában, a régió lakosságából mintegy 150 ezer fő, Kárpátalja népességének 12%-a a magyar nemzetiségű kisebbség. Többek között ezért is megkülönböztetett érdek a régió komplex gazdasági-társadalmi szempontú elemzése.

A sorozat szerkesztője Horváth Gyula, az MTA doktora, egyetemi tanár, az MTA Regionális Kutatások Központjának Széchenyi-díjas főigazgatója, az Academia Europaea tagja. A kötetet Baranyi Béla, az MTA doktora, tudományos tanácsadó, az MTA RKK ATI Debreceni Osztályának vezetője, a Debreceni Egyetem tanára szerkesztette.

9 789639 189918 6